

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/227163,Uroczystosci-patriotyczne-w-Labuniach-i-Mokrymlipiu.html>
26.02.2026, 23:58

Uroczystości patriotyczne w Łabuniach i Mokrymlipiu

28 lipca 2025 r. odbyły się uroczystości upamiętniające żołnierzy II Inspektoratu Zamojskiego Armii Krajowej oraz osoby zaangażowane w działalność niepodległościową po II wojnie światowej. W wydarzeniu wzięli udział zastępca prezesa IPN dr hab. Krzysztof Szwagrzyk oraz doradca prezesa IPN Jan Józef Kasprzyk.

28.07.2025

Przed południem na cmentarzu parafialnym w Łabuniach odbyła się uroczystość odsłonięcia tablicy pamiątkowej poświęconej żołnierzom II Inspektoratu Zamojskiego Armii Krajowej pod dowództwem płk. Mariana Pilarskiego ps. Jar. Wcześniej w kościele pw. Matki Bożej Szkaplerznej odprawiona została msza święta w intencji poległych. Po przejściu na cmentarz, uczestnicy uroczystości odśpiewali hymn państwowy i wysłuchali okolicznościowych przemówień.

Głos zabrał dr hab. Krzysztof Szwagrzyk, zastępca prezesa IPN, który podkreślił znaczenie pamięci o lokalnych bohaterach:

- Niech ta tablica, którą dziś mamy zaszczyt odsłonić, pozostanie na zawsze dowodem, że polscy patrioci w przeszłości służyli Ojczyźnie, oddając za nią to, co mieli najcenniejsze - własne życie. Nasza obecność w tym miejscu świadczy o tym, że pamiętamy o ich czynach. Te piękne, choć często zakończone tragiczną śmiercią działania nie zostały i nigdy nie zostaną zapomniane.

Podczas uroczystości do zebranych zwrócił się również Jan Józef Kasprzyk, doradca prezesa IPN:

- Dzisiejsze wydarzenie to kolejna okazja, by oddać hołd tym, którzy - choć wyklęci przez komunistów - nigdy nie zostali wyklęci przez naród polski. Nasza obecność tutaj, przy odsłoniętej przed chwilą tablicy, świadczy o tym, że dla nas są przede wszystkim niezłomni. Że pamięć o nich trwa. Że pamięć o nich nigdy nie zginie.

Zwieńczeniem uroczystości były: Apel Pamięci, salwa honorowa oraz złożenie kwiatów i zniczy przy nowoodśloniętej tablicy.

Uroczystości patriotyczne w Mokrymlipiu – 28 lipca 2025. Fot. Dominik Borek (IPN)

Uroczystości patriotyczne w Mokrymlipiu – 28 lipca 2025. Fot. Dominik Borek (IPN)

Uroczystości patriotyczne w Mokrymlipiu – 28 lipca 2025. Fot. Dominik Borek (IPN)

Uroczystości patriotyczne w Mokrymlipiu – 28 lipca 2025. Na zdj. zastępca prezesa IPN dr hab. Krzysztof Szwagrzyk. Fot. Dominik Borek (IPN)

Uroczystości patriotyczne w Mokrymlipiu – 28 lipca 2025. Fot. Dominik Borek (IPN)

Uroczystości patriotyczne w Mokrymlipiu – 28 lipca 2025. Fot. Dominik Borek (IPN)

Uroczystości patriotyczne w Mokrymlipiu – 28 lipca 2025. Fot. Dominik Borek (IPN)

Uroczystości patriotyczne w Mokrymlipiu – 28 lipca 2025. Fot. Dominik Borek (IPN)

Kolejne uroczystości, z udziałem przedstawicieli IPN, odbyły się w Mokrymlipiu, gdzie zgromadzeni oddali hołd ks. Józefowi Mastalerzowi – wieloletniemu proboszczowi tamtejszej parafii – a także żołnierzom oddziałów Hieronima Dekutowskiego ps. Zapora i Mariana Pilarskiego ps. Jar.

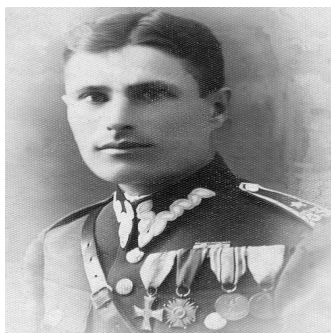
- Żołnierze wyklęci, podobnie jak powstańcy styczniowi, listopadowi i warszawscy, stanęli do walki wtedy, gdy zaszła taka potrzeba, płacąc za to najwyższą cenę. Naszym obowiązkiem jest pamiętać o nich i okazywać im należyty szacunek. Dzisiejsza uroczystość pokazuje, że tutaj chcemy i potrafimy o nich pamiętać

- powiedział podczas uroczystości zastępca prezesa IPN dr hab. Krzysztof Szwaagrzyk.

Po mszy świętej w parafii pw. Znalezienia Krzyża Świętego na placu przykościelnym została odsłonięta pamiątkowa tablica poświęcona duchownemu oraz dowódcom podziemia niepodległościowego.

Wydarzeniu towarzyszył krótki występ artystyczny oraz prelekcja przygotowana przez lubelski oddział IPN.

Instytut Pamięci Narodowej był współorganizatorem wydarzeń.

Marian Pilarski - pseud. „Grom”, „Bończa”, „Jar”, „Olgierd”, mjr, żołnierz zawodowy Wojska Polskiego, oficer Związku Walki Zbrojnej - AK i Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość

Urodził się 30 lipca 1899 r. w Pisarzowicach k. Krakowa, był synem Franciszka i Marii z d. Mrawczyńskiej. W listopadzie 1918 r. uczestniczył w obronie Lwowa. W czasie wojny polsko-bolszewickiej został dwukrotnie ranny. W okresie międzywojennym służył w 83. pp w Kobryniu. We wrześniu 1939 r. walczył w składzie Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Polesie”. Po bitwie pod Kockiem dostał się do niewoli niemieckiej. Zbiegł z transportu do Niemiec. Od 1940 r. był członkiem ZWZ-AK w Obwodzie Tomaszów Lub. Po wkroczeniu Armii Czerwonej pozostał w konspiracji. Pełnił funkcję komendanta i wykładowcy szkoły podchorążych AK. W lipcu 1946 r. został mianowany komendantem Obwodu WiN Zamość. W kwietniu 1947 r. ujawnił się przed PUBP w Zamościu, jednakże już wkrótce powrócił do konspiracji i rozpoczął formowanie II Inspektoratu Zamojskiego AK. Objął w nim funkcję dowódcy. Aresztowany 12 kwietnia 1950 r. w Zamościu przez funkcjonariuszy WUBP w Lublinie. Wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Lublinie z 16 października 1951 r. skazany na karę śmierci, którą wykonano 4 marca 1952 r. w więzieniu na Zamku w Lublinie.

Pośmiertnie awansowany do stopnia pułkownika WP. W 2007 roku Prezydent RP Lech Kaczyński odznaczył pośmiertnie Mariana Pilarskiego Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski za wybitne zasługi dla niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej.

Szcątki Mariana Pilarskiego odkryto 23 stycznia 2017 r. na Cmentarzu Rzymskokatolickim przy ul. Unickiej w Lublinie. [Uroczysty pogrzeb odbył się 14 października 2017 roku w Radecznicy.](#)

Hieronim Dekutowski urodził się 24 września 1918 roku w Dzikowie, wsi będącej dziś częścią Tarnobrzega. W 1930 r. ukończył szkołę powszechną w Tarnobrzegu. Od 1930 do 1938 r. był uczniem tarnobrzckiego Państwowego Gimnazjum i Liceum im. Hetmana Jana Tarnowskiego. Aktywnie działał w ruchu harcerskim.

Z początkiem września 1939 wyjechał wraz z siostrą do Lwowa, gdzie prawdopodobnie jako ochotnik przyłączył się do jednostek Wojska Polskiego. 17 września 1939 przekroczył granicę z Węgrami i został internowany. W połowie października przedostał się na Węgry, gdzie został internowany. Po ucieczce z obozu przez Bałkany i Włochy dotarł do Francji, gdzie pełnił służbę w szeregach 2 Dywizji Strzelców Pieszych odtworzonej armii polskiej. Po kapitulacji przedostał się do Wielkiej Brytanii i został przydzielony do 1 Brygady Strzelców.

W kwietniu 1942 r. zgłosił się ochotniczo do pełnienia służby w kraju. W nocy z 16 na 17 września 1943 r. został zrzucony na placówkę o krypt. „Garnek 103” w okolicach Wyszkowa w ramach operacji lotniczej „Neon 1”. Został przydzielony do Kedywu Okręgu Lublin AK a następnie objął dowództwo nad kompanią 9 pp Inspektoratu Lublin – Puławy AK.

Od stycznia do lipca przeprowadził ponad 90 akcji zbrojnych na terenie Okręgu Lubelskiego AK. W czasie akcji „Burza” ochraniał sztab komendy okręgu. Po wkroczeniu armii sowieckiej 28 lipca 1944 r. rozwiązał swój oddział, który zmobilizował ponownie w sierpniu gdy podjął nieudaną próbę przedostania się na pomoc walczącej Warszawie.

W styczniu 1945 r. ponownie wznowił działalność konspiracyjną i przeprowadził szereg akcji odwetowych wobec jednostek NKWD i władz komunistycznych. Od czerwca 1945 dowodził wszystkimi oddziałami „leśnymi” w Inspektoracie Lublin Delegatury Sił Zbrojnych. Dowodzone przez niego zgrupowanie liczyło od 200 do 300 partyzantów.

Po amnestii ogłoszonej przez komunistów 22 lipca 1945 r. rozwiązał podległe mu oddziały. Nie ufając intencjom komunistów, bezskutecznie próbując przedostać się do amerykańskiej strefy okupacyjnej Niemiec nie ujawnił się. Powrócił do kraju i po odtworzeniu zgrupowania podporządkował je pod koniec 1945 r. Inspektoratowi Lublin Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość. Poszczególne oddziały przeprowadziły wiele akcji zbrojnych na obszarze województw lubelskiego, rzeszowskiego i kieleckiego.

Po ogłoszeniu przez komunistów amnestii w lutym 1947 r. zaprzestał prowadzenia akcji zbrojnych i w czerwcu ujawnił się. Zagrożony aresztowaniem podjął próbę ucieczki z kraju, w trakcie której 16 września 1947 r. został aresztowany. Po okrutnym śledztwie, wyrokiem WSR w Warszawie na posiedzeniu 15 listopada 1948 r. pod przewodnictwem mjr. Józefa Badeckiego, został skazany na siedmiokrotną karę śmierci. Bolesław Bierut nie skorzystał z prawa łaski.

7 marca 1949 roku, ok. godz. 19.00, w podziemiach więzienia mokotowskiego mjr Hieronim Dekutowski został zamordowany strzałem w głowę przez sierż. Piotra Śmietalskiego. W pięciominutowych odstępach czasu śmierć ponieśli pozostali skazani w tej sprawie żołnierze „Zapory” - Roman Groiński „Żbik”, Edward Turuj „Mundek”, Arkadiusz Wasilewski „Biały”, Jerzy Mietkowski „Zawada”, Tadeusz Pelak „Junak”, Stanisław Łukasik „Ryś”. Przy wykonywaniu

wyroków śmierci obecni byli wyżej wspomniani st. sierż. Śmietański jako dowódca plutonu, mjr. Stanisław Cypryszewski – wiceprokurator Naczelnej Prokuratury Wojskowej, kpt. Alojzy Grabicki – naczelnik więzienia na Mokotowie, ppłk. Marek Charbicz – lekarz i płk. Michał Zawadzki – ksiądz.

23 maja 1994 r. Sąd Wojewódzki w Warszawie unieważnił wyrok WSR w Warszawie. W 2007 r. Dekutowski został pośmiertnie odznaczony Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski „za wybitne zasługi dla niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej”.

Szcątki Hieronima Dekutowskiego odnalazł zespół kierowany przez profesora Krzysztofa Szwagrzyka, latem 2012 r. w kwaterze „Ł” Cmentarza Wojskowego na Powązkach.

II Inspektorat Zamojski Armii Krajowej funkcjonował jako zwarta struktura od marca 1948 r. do jego rozbicia przez Urząd Bezpieczeństwa Publicznego (UBP) w kwietniu 1950 r. Później, mimo formalnego braku kierownictwa, żołnierze nadal uznawali się za członków zrzeszenia i podejmowali próby reaktywacji ośrodka dowodzenia.

Polecamy:

- Broszura do pobrania: [Bartłomiej P. Szyprowski II Inspektorat Zamojski Armii Krajowej 1948-1950](#)
- Publikacja: [„Z moich kości i z mojej krwi powstanie prawdziwy Polak...”. II Inspektorat Zamojski Armii Krajowej \(marzec 1948 – grudzień 1954 r.\)](#)
[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Lublin

Uroczystości